

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 30 listopada 2015 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Andrzej Wróbel – przewodniczący
Zbigniew Cieślak – sprawozdawca
Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 listopada 2015 r., wniosków sędziów Trybunału Konstytucyjnego: Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tulei o wyłączenie z udziału w postępowaniu w sprawie wniosku grupy posłów, sygn. akt K 34/15, dotyczącego zbadania zgodności:

- 1) art. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064) z art. 2 i art. 197 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 12 ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 2 Konstytucji,
- 3) art. 12 ust. 1 i 5 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 144 ust. 3 pkt 21 Konstytucji,
- 4) art. 18 ustawy powołanej w punkcie 1 w związku z art. 22 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2013 r. poz. 499, ze zm.) z art. 194 ust. 1 Konstytucji,
- 5) art. 19 ust. 2 i art. 137 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 112 oraz art. 197 Konstytucji,
- 6) art. 19 ust. 5 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 2 Konstytucji,
- 7) art. 21 ust. 1 i 2 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 194 ust. 1 Konstytucji,

- 8) art. 24 w związku z art. 42 ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 196 Konstytucji,
- 9) art. 104 ust. 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 191 ust. 1 i art. 193 Konstytucji,
- 10) art. 137 w związku z art. 19 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 2 Konstytucji,
- 11) art. 137 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 62 ust. 1 Konstytucji,
- 12) art. 137 ustawy powołanej w punkcie 1 z art. 194 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 48 ust. 3 w związku z art. 46 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064) wyłączyć sędziów Trybunału Konstytucyjnego Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tuleję z udziału w postępowaniu w sprawie o sygn. K 34/15.

U Z A S A D N I E N I E

I

Pismami z 25 listopada 2015 r., sędziowie Trybunału Stanisław Biernat, Andrzej Rzepliński i Piotr Tuleja zwrócili się o wyłączenie ich ze składu orzekającego w sprawie o sygn. akt K 34/15, na podstawie art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064).

Sędziowie uzasadnili, że w związku z wypowiedzianymi w środkach masowego przekazu wątpliwościami co do prawnej dopuszczalności ich udziału w rozstrzygnięciu sprawy o sygn. K 34/15 istnieje konieczność, aby Trybunał rozważył podstawę ewentualnego wyłączenia ich z rozpoznawania wyżej wskazanej sprawy.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Instytucja wyłączenia sędziego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym została uregulowana w art. 46-48 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK).

W art. 46 ust. 1 ustawy o TK zostało unormowane wyłączenie z mocy ustawy ze względu na enumeratywnie wskazane okoliczności (tzw. bezwzględna przesłanka wyłączenia), zaś w ust. 2 tego artykułu wyłączenie ze względu na:

a) to, że sędzia uczestniczył w wydaniu aktu normatywnego, orzeczenia, decyzji administracyjnej lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o TK, co może wywołać wątpliwości co do jego bezstronności,

b) inne okoliczności mogące wywołać wątpliwości co do bezstronności sędziego (tzw. względne przesłanki wyłączenia).

2. W warunkach, o których mowa w art. 46 ust. 2 ustawy o TK, sędziego Trybunału wyłącza się z udziału w rozpoznawaniu sprawy, jeżeli zostanie uprawdopodobnione istnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwości co do jego bezstronności, a więc w sytuacji *iudex suspectus*. Inaczej zatem niż np. w procedurze karnej nie jest wymagane, aby istniały „uzasadnione” wątpliwości co do bezstronności sędziego, a zatem omawiana przyczyna wyłączenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego może mieć hipotetycznie szerszy zakres zastosowania. Ponadto, charakter prawny Trybunału jako sądu orzekającego o prawie, a nie o stanach faktycznych lub aktach stosowania prawa, odmienny sposób wyjaśniania i dowodzenia w postępowaniu przed Trybunałem, brak związania wnioskami dowodowymi uczestników postępowania powoduje, że przyczyny wyłączenia sędziego będą miały z reguły charakter bardziej rzeczowy niż osobisty.

Zgodnie z art. 16 ustawy o TK, „Sędzia Trybunału w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji”. Przepis ten stanowi powtórzenie gwarancji konstytucyjnej zawartej w art. 195 ust. 1 Konstytucji.

W sprawie wyłączenia sędziego Trybunału z przyczyn, o których mowa w art. 46 ust. 2 ustawy o TK, rozstrzyga Trybunał.

3. Rozpoznając wnioski o wyłączenie sędziów Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tulei z udziału w orzekaniu w sprawie o sygn. K 34/15, Trybunał przypominał, że – co do zasady – wyłączenie sędziego służy m.in. realizacji zewnętrznych znamion jego niezależności i bezstronności, wzmocnieniu legitymizacji judykacyjnej oraz ochronie niezawisłości sędziowskiej. Trybunał Konstytucyjny podkreślał we wcześniejszych orzeczeniach znaczenie bezstronności i niezawisłości sądu w odbiorze społecznym. Instytucja wyłączenia sędziego służy właśnie umocnieniu bezstronności i niezawisłości sądów w ocenie społecznej. W uzasadnieniu do wyroku z 20 lipca 2004 r. (sygn. SK 19/02, OTK ZU nr 7/A/2004, poz. 67) Trybunał podkreślił: „Nakaz zachowywania zewnętrznych znamion niezawisłości dowodzi, że ważne jest nie tylko to, by sędzia orzekający w sprawie zachowywał się zawsze rzeczywiście zgodnie ze standardami niezawisłości i bezstronności, lecz także by w ocenie zewnętrznej zachowanie sędziego odpowiadało takim standardom. Reguły wyłączenia sędziego służą bowiem budowie społecznego zaufania do wymiaru sprawiedliwości. (...) Instytucja wyłączenia sędziego (zarówno z urzędu, jak i na jego własny wniosek) w równej mierze służy zapewnieniu realnej bezstronności sądu, jak i umacnianiu autorytetu wymiaru sprawiedliwości przez usuwanie choćby pozorów braku bezstronności” (zob. wyrok TK z 24 czerwca 2008 r., sygn. P 8/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 84). Znaczenie społecznej oceny bezstronności sędziego i potrzebę szerokiej interpretacji przesłanek stanowiących podstawę wyłączenia sędziego zaakcentował Trybunał w uzasadnieniu wyroku z 13 grudnia 2005 r., sygn. SK 53/04 (OTK ZU nr 11/A/2005, poz. 134). W uzasadnieniu do tego orzeczenia Trybunał stwierdził, że o potrzebie zastosowania instytucji wyłączenia nie może decydować jedynie zasadność *in casu* zarzutu braku obiektywizmu z punktu widzenia konkretnego sędziego, ale ocena, czy dla postronnego obserwatora, a także – jak się wskazuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego – z punktu widzenia strony, „zachodzą wystarczające okoliczności, które mogą budzić wątpliwości co do bezstronności sędziego”.

Stosując przepisy dotyczące wyłączenia sędziego Trybunału, nie można przy tym dopuścić, aby ta procesowa instytucja przekształciła się w narzędzie służące utrudnianiu możliwości wyrokowania, selekcji składu orzekającego według subiektywnych kryteriów uczestników postępowania, a także obstrukcji prac sądu konstytucyjnego, a więc realizowaniu przez niego funkcji ustrojowych.

Trybunał uwzględnił ponadto, że jedną z podstawowych przesłanek niezawisłości sędziowskiej jest stworzenie takich warunków sprawowania urzędu sędziowskiego, które eliminują możliwość wywierania nacisków na sędziego.

4. Kontrola konstytucyjności prawa koncentruje się m.in. wokół zagadnień ustrojowych, filozofii i aksjologii państwa i prawa. Trudno zatem aby osoby wyróżniające się wiedzą prawniczą (cecha ta jest przesłanką wyboru sędziego Trybunału – art. 194 ust. 1 Konstytucji) nie miały ugruntowanych, publicznie znanych poglądów co do tych zagadnień. Dlatego nieprawidłowa jest teza, że samo wcześniejsze zajęcie stanowiska w określonej kwestii prawnej lub uprzednie orzekanie w sprawie podobnej, uprawdopodobnia *per se* zaistnienie okoliczności mogących wywołać wątpliwość co do bezstronności sędziego Trybunału. Takie podejście jest bezzasadne i nie ma żadnego uzasadnienia na tle przepisów regulujących podstawę wyłączenia sędziego Trybunału.

Innymi słowy, nie można uznać, że każdy uprzednio wyrażony w wyroku czy publikacji naukowej pogląd prawny bądź opinia wygłoszona publicznie na temat zagadnienia związanego z przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału uzasadniają wyłączenie sędziego. Automatyzm i formalizm takiego stanowiska mógłby prowadzić do eliminacji ludzi dysponujących konieczną wiedzą i doświadczeniem życiowym do sprawowania funkcji sędziego Trybunału (zob. np. wyrok TK z 13 grudnia 2005 r., sygn. SK 53/04).

5. Odnosząc się do sugerowanych podstaw wyłączenia sędziów Trybunału Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tulei z udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. K 34/15, Trybunał w pierwszej kolejności stwierdził, że sędziowie ci brali udział w pracach legislacyjnych dotyczących ustawy o TK w sejmowych komisjach i podkomisjach nie jako osoby prywatne ale przedstawiciele Trybunału, formalnie zaproszone – na podstawie art. 154 ust. 3 *in fine* uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2012 r. poz. 32, ze zm.) – na posiedzenia tych organów przez ich przewodniczących. W takiej sytuacji sędziowie Trybunału mieli nie tylko prawo, ale także obowiązek odpowiedzieć na zaproszenie osób reprezentujących organy władzy ustawodawczej oraz ewentualnie uczestniczyć w posiedzeniach sejmowych komisji i podkomisji. Współdziałanie władz publicznych, które jest fundamentem ustroju państwa (zob. Wstęp do Konstytucji), zobowiązuje do lojalnej i wzajemnej współpracy sądu konstytucyjnego i Sejmu zawsze, gdy istnieje do tego wspólna płaszczyzna działań. Nie przeczy temu ani zasada podziału

i równoważenia władzy (art. 10 Konstytucji), ani zasada niezawisłości sędziowskiej (art. 195 ust. 1 Konstytucji), które przez sam fakt obecności sędziów Trybunału podczas procesu stanowienia ustawy o TK nie mogły doznać żadnego uszczerbku.

W powyższym kontekście Trybunał odnotował ponadto, że – po pierwsze – sędziowie Trybunału nie przesądzali treści projektowanych regulacji, te bowiem były kształtowane przez posłów zgłaszających poprawki do projektu ustawy o TK (w ramach ich kompetencji); ich rola sprowadzała się do zajmowania stanowiska co do *meritum* w odniesieniu do konkretnych kwestii prawnych – zawsze za zgodą a często w odpowiedzi na prośbę przewodniczącego obrad, niekiedy z własnej inicjatywy. Po drugie, prace legislacyjne, w których uczestniczyli, dotyczyły ustawy o fundamentalnym znaczeniu ustrojowym dla funkcjonowania sądu konstytucyjnego, co znaczy, że nie mogły pozostać poza zakresem zainteresowania Trybunału, zarówno w aspekcie dostępu do informacji o przebiegu postępowania, jak również – na życzenie organów Sejmu – w aspekcie merytorycznego wsparcia prac ustawodawczych (sędziowie Stanisław Biernat, Andrzej Rzepliński i Piotr Tuleja dysponowali niewątpliwą wszechstronną wiedzą o ustroju i praktyce funkcjonowania Trybunału oraz specjalistyczną wiedzą prawniczą z dziedziny będącej przedmiotem regulacji). Po trzecie, wszelkie opinie oraz stwierdzenia sędziów Trybunału były wygłaszane publicznie oraz rejestrowane – została zatem zachowana pełna transparentność ich zachowań w toku obrad sejmowych komisji i podkomisji. Po czwarte – udział sędziów Trybunału w procedurze ustawodawczej nie spełniał – z oczywistych względów – przesłanki „wydania aktu normatywnego będącego przedmiotem wniosku” (art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy o TK), jak i przesłanki „uczestniczenia w wydaniu aktu normatywnego”, będącego przedmiotem wniosku.

Na marginesie trzeba zwrócić uwagę, że w pracach legislacyjnych w Sejmie systematycznie biorą udział przedstawiciele instytucji i organów państwowych oraz organizacji społecznych, którzy są proszeni o zajmowanie stanowisk, udzielanie konsultacji oraz o obecność podczas procesu stanowienia ustaw. Dotyczy to także przedstawicieli władzy sądowniczej, w tym prezesów sądów najwyższych instancji. W przeszłości w pracach ustawodawczych nad przepisami dotyczącymi ustroju i zasad finansowania sądu konstytucyjnego w sejmowych komisjach brali udział (i zabierali głos) także Prezesi Trybunału, sędziowie Trybunału oraz sędziowie Trybunału w stanie spoczynku. Nie było to dotąd kontestowane, ani nie formułowano na tej podstawie supozycji stronniczości sędziów Trybunału.

Przykłady udziału niezależnych względem ustawodawcy i Rady Ministrów organów władzy publicznej w procesie stanowienia ustaw, zostały utrwalone w oficjalnych zapisach przebiegu prac legislacyjnych organów Sejmu, spośród których warto zwrócić uwagę na:

- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&496> (w posiedzeniach brali udział m.in. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, sędziowie Sądu Najwyższego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&18> (w posiedzeniach brał udział m.in. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&18> (w posiedzeniach brał udział m.in. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&19> (w posiedzeniach brał udział m.in. Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&20> (w posiedzeniach brali udział m.in. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziowie Sądu Najwyższego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/SPC-93> (w posiedzeniach brał udział m.in. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/SPC-93> (w posiedzeniu brał udział m.in. Prezes Trybunału Konstytucyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/SPC-120> (w posiedzeniu brał udział m.in. Wiceprezes Naczelnego Sądu Administracyjnego),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/NKZ-3> (w posiedzeniu brali udział m.in. sędziowie Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/NKZ-4> (w posiedzeniu brali udział m.in. Prezes Trybunału Konstytucyjnego i sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku),
- <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/poskomprocall?OpenAgent&4&2120> (w posiedzeniu brał udział m.in. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych),
- <http://orka.sejm.gov.pl/Biuletyn.nsf/wgskrrnr6/SPC-284> (w posiedzeniu brał udział m.in. Rzecznik Praw Obywatelskich).

6. Niezależnie od powyższych uwag Trybunał postanowił, że w tym wypadku istnieją podstawy wyłączenia sędziów Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tulei z udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. K 34/15.

Uwzględniając, że – jak już wspomniano – podstawą wyłączenia nie może być ogólna konstatacja o samej obecności sędziego podczas prac legislacyjnych w Sejmie, Trybunał uznał, że istotną wartością, która powinna podlegać ochronie z perspektywy niezależności Trybunału oraz niezawisłości jego sędziów jest również tzw. zewnętrzna bezstronność sądu konstytucyjnego w mającej racjonalne i rzeczowe podstawy ocenie uczestników toczących się przed nim postępowań oraz śledzącej jego prace opinii publicznej. Chodzi zatem o ten aspekt bezstronności sędziego Trybunału, który jest związany wprost z postrzeganiem całego sądu konstytucyjnego w związku z czynnościami lub zachowaniami podejmowanymi przez jego poszczególnych sędziów. Na użytek niniejszej sprawy Trybunał Konstytucyjny przyjmuje przyjęte w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka rozróżnienie pomiędzy podejściem subiektywnym – to jest dążeniem do ustalenia, czy w konkretnej sprawie istnieją jakiegokolwiek przekonania lub interesy danego sędziego o charakterze osobistym, oraz podejściem obiektywnym – to jest ustaleniem, czy sędzia zapewnia gwarancje wystarczające na tyle, by wykluczyć jakiegokolwiek uzasadnione podejrzenie w tym względzie (patrz Piersack przeciwko Belgii, 1 października 1982 r., § 30, sprawa nr 8692/79, Seria A nr 53) i stwierdza, że przedmiotem oceny Trybunału nie są osobiste przekonania czy interesy sędziów Trybunału, lecz wyłącznie okoliczność ich udziału w pracach podkomisji i komisji parlamentarnych, co w części opinii publicznej wywołuje wrażenie braku ich bezstronności czy domniemanego orzekania „we własnej sprawie”. W tej mierze mogą mieć istotne, aczkolwiek nie decydujące, znaczenie publicznie wyrażane obawy czy poglądy, opinie, oceny, stanowiska itd. co do braku bezstronności sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Istotne jest natomiast to, czy te obawy, wrażenia czy zastrzeżenia są obiektywnie uzasadnione (zob. Ferrantelli i Santangelo przeciwko Włochom, 7 sierpnia 1996 r., § 58, sprawa nr 19874/92, Raporty 1996-III, oraz Wettstein przeciwko Szwajcarii, 21 grudnia 2000 r., sprawa nr 33958/96, § 44, ECHR 2000-XII; Pohoska przeciwko Polsce, 10 stycznia 2012 r., sprawa nr 33530/06).

7. Formy udziału w pracach ustawodawczych sędziego Trybunału mogą mieć różną postać i intensywność. W sposób naturalny w toku obrad parlamentarnych komisji i podkomisji sędziowie bywają proszeni o objaśnienie praktyki funkcjonowania Trybunału oraz o informacje o sposobie rozumienia i stosowania przepisów prawnych w orzecznictwie sądu konstytucyjnego. Wypowiedzi sprawozdawcze, analityczne, mające na celu objaśnienie problemów prawnych nie podważają zasady bezstronności

sędziowskiej. Nie można także *a limine* wykluczyć formułowania opinii i ocen przez sędziów Trybunału podczas prac ustawodawczych, w tym dotyczących projektu ustawy bądź zamysłów legislacyjnych. Istotne jest to, czy formułując takie opinie sędzia wykracza poza swoją ustrojową funkcję i status determinowany powinnościami przedstawiciela władzy sądowniczej oraz czy zajęta przez niego pozycja nie przybliża go do paradygmatu aktywnego uczestnika postępowania prawodawczego, który wpływa *de facto* na treść stanowionego prawa (co leży w wyłącznej kompetencji władzy ustawodawczej). Trzeba także nadmienić, że granica między dopuszczalnymi wypowiedziami sędziego Trybunału w toku prac ustawodawczych a tymi, których prezentować nie powinien, bywa płynna. W tym kontekście Trybunał stwierdził, że w wypadku uzasadnionych wątpliwości co do tego, jak zakwalifikować konkretną wypowiedź sędziego Trybunału podczas prac ustawodawczych, należy przyjąć domniemanie zasadności jego wyłączenia.

Analiza stenogramów z prac parlamentarnych komisji i podkomisji potwierdza, że niektóre opinie prawne co do *meritum* formułowane wówczas przez sędziów Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tuleję oraz sposób publicznego prezentowania tych opinii mogą obecnie wywoływać w szerszym odbiorze społecznym wrażenie, że udział tych sędziów w tych pracach uzasadnia wątpliwość co do ich bezstronności w rozpoznawaniu sprawy o sygn. K 34/15, a w konsekwencji będzie rzutował negatywnie na postrzeganie ich jako członków składu orzekającego, podważając tym samym społeczne zaufanie do całego Trybunału. Ocena tych, odnoszących się do tekstu projektowanej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, wystąpień i wypowiedzi sędziów TK na posiedzeniach podkomisji i komisji parlamentarnych, a w przypadku sędziego Andrzeja Rzeplińskiego, także na posiedzeniach Sejmu i Senatu, prowadzą do następujących wniosków: po pierwsze – udział ten nie ograniczał się do prezentowania orzecznictwa TK w sprawach dotyczących poszczególnych rozwiązań przyjętych w projekcie ustawy o TK, czy akademickich poglądów odnośnie do tych rozwiązań, po drugie – sędziowie TK polemicznie lub krytycznie albo aprobująco odnosili się do opinii i stanowisk parlamentarzystów w przedmiocie konkretnych rozwiązań ustawowych, po trzecie – wyrażali opinie, że pewne rozwiązania ustawowe są konieczne dla realizacji postanowień Konstytucji. Udział sędziów TK w procedurze ustawodawczej należy scharakteryzować jako zaangażowany i aktywny.

Trybunał Konstytucyjny uwzględnił także tę okoliczność, że z wnioskami o wyłączenie wystąpili sędziowie TK, którzy w związku z ich udziałem w posiedzeniach

podkomisji i komisji parlamentarnych powzięli wątpliwość co do własnej bezstronności w rozpoznawaniu sprawy o sygn. K 34/15, domagając się rozstrzygnięcia tej kwestii przez Trybunał. Subiektywne przekonanie sędziego o istnieniu wątpliwości co do jego bezstronności, potwierdzone wnioskiem o jego wyłączenie od udziału w rozpoznawaniu sprawy stanowi istotny, chociaż nie decydujący, argument uzasadniający rozstrzygnięcie o jego wyłączeniu (por. postanowienie TK z 31 stycznia 2011 r., sygn. K 3/09, OTK ZU nr 1/A/2011, poz. 5). W odniesieniu do sędziego Andrzeja Rzeplińskiego waga przesłanki subiektywnej jest donioślejsza, bowiem publicznie ogłaszał, także na posiedzeniu Senatu RP dnia 12 czerwca 2015 r. że „gdyby jeden z uprawnionych organów, określonych w art. 191 ust. 1 pkt 1 konstytucji, poczynawszy od prezydenta Rzeczypospolitej, a skończywszy chyba na rzeczniku praw obywatelskich, zaskarżył któryś z przepisów uchwalonej także przez Wysoką Izbę nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, to wyłącze się ja i wiceprezes Trybunału, bośmy brali aktywny udział w pracy nad procedowaniem, w tych czynnościach prawodawczych”.

Biorąc powyższe pod rozwagę Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że aktywny udział sędziów Stanisława Biernata, Andrzeja Rzeplińskiego i Piotra Tulei w pracach legislacyjnych nad prezydenckim projektem ustawy o Trybunale Konstytucyjnym może wywołać uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności w rozpoznawaniu sprawy wniosku grupy posłów, sygn. K 34/15.

8. Orzecznictwo Trybunału dotyczące wyłączenia jego sędziego odnosiło się dotąd przede wszystkim do sytuacji, gdy sędzia Trybunału w przeszłości, zanim został wybrany na to stanowisko, uczestniczył w pracach legislacyjnych jako poseł lub senator, a więc gdy angażował się w proces tworzenia prawa w ramach swoich ówczesnych konstytucyjnych obowiązków (nie będąc sędzią Trybunału). W tym wypadku sytuacja faktyczna jest odmienna, ponieważ w pracach legislacyjnych brali udział urzędujący sędziowie Trybunału. Dlatego dotychczasowe orzecznictwo Trybunału dotyczące wyłączenia sędziego Trybunał mógł uwzględnić jedynie odpowiednio i w ograniczonym zakresie.

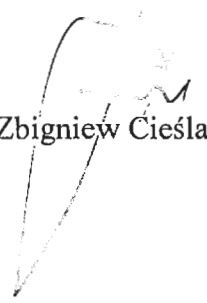
9. Trybunał stwierdził ponadto, że należy rozgraniczyć dwie sytuacje mogące uzasadniać wyłączenie sędziego Trybunału. Po pierwsze, sędzia Trybunału podlega wyłączeniu, jeśli istnieją uzasadnione powody, które ujawniły się w związku z jego udziałem w pracach ustawodawczych. W takim wypadku Trybunał ocenia konkretne

zachowania urzędującego sędziego z perspektywy zasady bezstronności np. podczas posiedzeń parlamentarnych komisji i podkomisji. Po drugie, sędzia Trybunału podlega wyłączeniu, gdy przedmiotem kontroli konstytucyjności są unormowania, na podstawie których został wybrany i dopuszczony do pełnienia urzędu. Tylko w tym drugim wypadku można powiedzieć, że wyłączenie sędziego jest podyktowane także koniecznością zapobieżenia sytuacji, w której orzekałby on „w swojej własnej sprawie”.

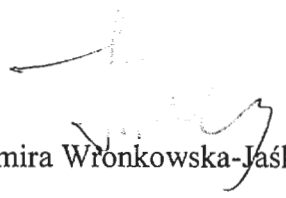
Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

Andrzej Wróbel

Zbigniew Cieślak

Sławomira Wróbkowska-Jaśkiewicz